

KANNANOTTO

1.6.2012

Opetushallitus

Pääjohtaja Aulis Pitkälä

**Sukupuolten tasa-arvo perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen
opetussuunnitelmien perusteisiin sekä kasvatuksen ja opetuksen toteutukseen**

Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteiden uudistaminen käynnistyy tänä vuonna. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen tulee kirjata sekä aihekokonaisuuksiin että oppiainekohtaisiin tavoitteisiin ja sisältökuvauksiin siten, että opetus edistää lasten ja nuorten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia.

Voimassa olevien opetussuunnitelmien perusteissa tasa-arvo veloitetaan tarkentamaan perusopetuksen paikallisten opetussuunnitelmien tavoitteissa, sisällöissä ja jokapäiväisissä toiminnoissa. Asiakirjan myöhemmissä osissa näitä tarkennuksia ei kuitenkaan juuri löydy. Tasa-arvo jää yläkäsitteen tasolle, eikä siten välttämättä toteudu opetuksen käytänteissä.

Vastuu opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteista kuuluu Opetushallitukselle, jonka tulee huolehtia tasa-arvotavoitteen edistämismääräyksen sisällyttämisestä näihin normeihin.

Edellä mainittu tavoite sisältyy myös Valtioneuvoston selonteon Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta koulutuspoliittisiin linjauksiin. Niissä todetaan myös, että opetussuunnitelmien tulee kannustaa sukupuolitietoisuuden opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen. Paikallisia opetussuunnitelmia tulee seurata ja arvioida sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Lisäksi linjataan, että opettajien ja kouluyhteisöjen taitoa yksilölliseen ja sukupuolisensitiiviseen opetukseen, ohjaukseen ja tukeen tulee laajentaa. (s. 69)

Kasvatuksella ja opetuksella on suuri vaikutus lasten ja nuorten arvoihin, asenteisiin sekä ammatinvalintaan. Sukupuoleen liittyvät stereotyyppiset käsitykset ja toimintamallit ohjaavat tyttöjä ja poikia usein edelleen perinteisiin valintoihin opinnoissa ja työurille, jotka perustuvat vanhaan käsitykseen siitä, että tietyt ammatit soveltuvat ensisijaisesti miehille ja tietyt naisille. Näillä valinnoilla on yhteys sukupuolten väliseen palkkaeroon, urakehitykseen ja työmarkkinoiden segregoitumiseen.

Tasa-arvolain velvoite laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma tulee ulottaa peruskouluihin. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa veloitteen laajentamista myös varhaiskasvatukseen.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnallista tasa-arvosuunnittelua tulee tukea tutkimus- ja kehittämishankkein.

Kansainvälisissä oppimistuloksia arvioivissa tutkimuksissa suomalaiset lapset ovat menestyneet erittäin hyvin. Kansallisissa tutkimuksissa on havaittu viitteitä siitä, että koulussa ei riittävästi tueta tyttöjä ja poikia tekemään valintoja taipumustensa mukaisia valintoja. Tämä johtaa helposti sukupuolistereotyyppioiden mukaisten toimintaorientaatioiden jatkumiseen. Tyttöjen ja poikien välillä esiintyy eroja oppimistuloksissa, ja siinä miten he kokevat koulunkäynnin. Pojilla on enemmän oppimisvaikeuksia ja he keskeyttävät opintonsa useammin kuin tytöt. Tytöt sen sijaan kokevat itsetuntonsa huonommaksi kuin pojat vaikka menestyvät poikia paremmin opinnoissaan. Sukupuolten oppimistuloserojen ja sukupuolittuneen kokemuseron syistä on hankittava tutkimustietoa ja on kehitettävä menetelmiä kulttuurista ja koulujärjestelmästä johtuvien oppimistulos- ja arvosanaerojen poistamiseksi.

Koulujen opetuskäytäntöjä koskeva tutkimus osoittaa, että sukupuolineutraaliksi mielletty lähestymistapa opetuksessa ja opintojen ohjauksessa ylläpitää perinteisiä sukupuolirooleja ja -jakoa. Opettajien tulisi tiedostaa omat sukupuoliin liittyvät näkemyksensä, ettei oppilaiden toimintaa tulkittaisi kaavamaisesti eikä jätettäisi tunnistamatta heidän yrityksiään toimia toisin kuin sukupuoliroolien mukaan odotetaan.

Opettajankoulutuksen tulisi tarjota välineitä, joilla he voivat tiedostaa ja analysoida tasa-arvokysymystä käytännön opettajan työssä. Kasvatuksen ja opetuksen lähtökohtana tulee olla naisten ja miesten moninaisten toimintatapojen, pyrkimysten ja tarpeiden yhtäläinen arvostaminen. Toteutuakseen tavoite edellyttää voimakkaampaa panostusta sukupuolten väliseen tasa-arvokasvatukseen ja koulutukseen.

Tarvitaan eri ikäkaudet huomioon ottavaa kasvatustieteellistä tutkimusta, joka luo edellytykset tasa-arvo- ja sukupuolitietoisten pedagogisten käytäntöjen kehittämiseksi. Myös oppimateriaaleilla on vaikutusta sukupuolistereotyyppioiden ja sukupuolista käyttäytymistä normittavien mallien syntymiseen ja vahvistamiseen. Opetushallituksen laatima opas oppikirjantekijöille sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi oppimateriaaleissa tulee saada kaikkien kustantajien ja oppikirjojen tekijöiden aktiiviseen käyttöön.

Toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun ulottaminen koskemaan myös peruskouluja ja varhaiskasvatusta edesauttaisi sukupuolten välisen tasa-arvon juurruttamista jokaisen kasvattajan ja opettajan pedagogiikkaan.

Tasa-arvoisen sukupuolitietoisien kasvatuksen ja opetuksen varmistamiseksi sukupuolten tasa-arvon edistäminen tulee kirjata aihekokonaisuuksiin ja oppiainekohtaisiin tavoitteisiin sekä sisältökuvauksiin siten, että opetus edistää lasten ja nuorten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Myös hallitusohjelmassa todetaan, että koulutuksessa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä ja tavoitteet sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä sisällytetään kasvatusta- ja koulutuspoliittiseen suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

Lisäksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta toivoo, että tasa-arvoasioiden asiantuntijoita kuultaisiin kasvatusta- ja koulutuksen kehittämistyössä.

Jukka Relander

Hannele Varsa

Puheenjohtaja

Pääsihteeri